

Ár 2016, föstudaginn 5. febrúar, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Unnur Erla Jónsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 64/2015**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 30. október 2015, með kvörtun sóknaraðila, dags. 29. október 2015. Með tölvupósti nefndarinnar, dags. 30. október 2015 var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dags. 30. nóvember 2015. Var bréfið sent sóknaraðila, með tölvupósti nefndarinnar, dags. 1. desember 2015, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir sóknaraðila bárust með bréfi, dags. 10. desember 2015.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 5. febrúar 2016.

II.

Málsatvik.

Hinn 10. desember 2007 gaf einkahlutafélagið A út veðskuldabréf til FF. Í bréfinu segir að það sé að jafnvirði kr. 18.500.000, í eftirtöldum myntum og hlutföllum: CHF 70%, JPY 30%. Um var að ræða lán í íslenskum krónum sem með ólögætum hætti var tengt gengi erlendra gjaldmiðla til verðtryggingar. Afborgunarkjör bréfsins voru þau, að greiða skyldi 1/80 hluta af upphaflegum höfuðstól á hverjum gjalddaga. Gjalddagar skyldu vera á þriggja mánaða fresti, sá fyrsti 2. desember 2007 [svo] og sá síðasti eftir þrjú ár. Eftirstöðvar skuldarinnar (69/80 hlutar lánsins) skyldu svo gjaldfallnar í einu lagi á lokagjalddaga þann 1. september 2010, en þó skyldi skuldara heimilt að framlengja skuldina fimm sinnum til allt að þriggja ára í senn og um tvö ár að auki, enda væri lánið þá í skilum og tryggingar enn fullnægjandi að mati skuldareigandans. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi kröfuhafa samkvæmt skuldabréfi þessu.

Í 13. gr. veðskuldabréfsins segir að til tryggingar skilvísri og skaðlausri greiðslu höfuðstóls skuldarinnar skuli skuldareigandi setja að veði fasteign, Kópavogi. Samkvæmt 14. gr. veðskuldabréfsins skuli B einnig takast á hendur óskipta (in solidum) sjálfskuldarábyrgð

Þann 10. desember 2007 undirritaði sóknaraðili skjal með yfirskriftinni „Yfirlýsing um óskipta sjálfskuldarábyrgð (in solidum) á veðskuldabréfi.“ Þar segir jafnframt: „til tryggingar skilvísri og skaðlausri greiðslu höfuðstóls, vaxta, gengisálags, dráttarvaxta, vaxtavaxta, lögbundinna vanskilaálaga, kostnaðar við kröfugerð,

innheimtu- og málskostnaðar, kostnaðar við fjárnámsgerð og væntanlegs kostnaðar af frekari fullnustugerðum, svo og öllum öðrum kostnaði, sem af vanskilum kann að leiða. Tekst undirritaður aðili á hendur óskipta (in solidum) sjálfskuldarábyrgð hjá FF, á endurgreiðslu skuldar samkvæmt veðskuldabréfi dagsettu á svipuðum tíma og yfirlýsing þessi, milli A. sem lántaka og FF sem lánveitanda að fjárhæð kr. 18.500.000 en þó að hámarki kr. 13.000.000,-“. Við undirskrift skjalsins stendur enn fremur: „Ég undirritaður hef kynnt mér efni yfirlýsingarinnar og framangreindra skuldabréfa og geri mér grein fyrir í hverju ábyrgð mín er fölgin og tel hana samrýmast greiðslugetu minni. Jafnframt hef ég kynnt mér upplýsingabækling um ábyrgðir og efni samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá 1. nóvember 2001.“

Sóknaraðili tengist ekki A ehf. og er því ómótmælt að hann hafði enga fjárhagslega hagsmuni tengda rekstri félagsins né af útgáfu félagsins á framangreindu veðskuldabréfi. A ehf. er eign foreldra sóknaraðila, B, C og D. Félagið hefur öðru fremur haft tekjur af vinnuframlagi B.

Hinn 16. janúar 2008 var undirrituð „breyting á greiðsluskilmálum“ ofangreinds veðskuldabréfs. Undir skjalið ritaði forsvarsmaður A ehf., faðir sóknaraðila, og veðsala sem og fulltrúi bankans en ekki sóknaraðili. Hann 10. október 2008 var undirritaður „viðauki við veðskuldabréf (frestun á gjalddaga afborgunar)“ vegna ofangreinds veðskuldabréfs, og var með henni næsta afborgunargjalddaga lánsins frestað til 2. júní 2009.

Vanskil urði á greiðslum skuldabréfsins og hefur ekki verið greitt af láninu síðan vextir voru skuldfærðir af reikningi A ehf. hinn 16. febrúar 2009. Sóknaraðila heldur því fram að hann hafi engar tilkynningar fengið um vanskilin eða aðrar upplýsingar frá bankanum um ábyrgðina. Í ársbyrjun 2014 hafi hann fengið áramótayfirlit frá varnaraðila þar sem fram kom að hann væri ábyrgðarmaður á skuld A ehf. við bankann sem næmi rúmlega 32.000.000 kr. Sóknaraðili kveðst hafa sent varnaraðila tölvupóst hinn 1. febrúar 2014 og mótmælt því að bera ábyrgð á skuldinni. Athugasemdum sóknaraðila hafi ekki verið svarað fyrr en með bréfi varnaraðila dags. 1. janúar 2015. Segi þar: „Það gildir einu þótt vísað sé í samkomulag um notkun sjálfskuldarábyrgða á skuldum einstaklinga frá 1. nóvember 2001 í ábyrgðarskjalinu enda átti samkomulagið ekki við um ábyrgðir á skuldum einkahlutafélaga.“ Enn fremur segi í bréfi bankans: „F lítur svo á að með undirritun þinni eftir gildistöku laga um ábyrgðarmenn nr. 32/2009 á viðauka við veðskuldabréf A ehf. þann 10.10.2008 þar sem frestað var gjalddögum afborgana á veðskuldabréfinu eigi fyrningarákvæði laganna við um ábyrgðina og sé því ekki fyrnd að lögum“. Á árinu 2015 hafi sóknaraðili fengið senda greiðsluáskorun þar sem varnaraðili krafði hann um greiðslu á skuld A ehf. að upphæð rúmlega kr. 32.000.000,-.

Í febrúar árið 2015 gerðu A, B og D, uppgjörssamkomulag við Íslandsbanka sem fól í sér afhendingu á eignum og niðurfellingu skulda.

Hinn 16. mars 2015 undirrituðu annarsvegar B og D, og hinsvegar varnaraðili, samkomulag um uppgjör á skuldum hjónanna, þ.m.t. ábyrgðir B á skuldum A ehf. Með samkomulaginu leysti varnaraðili til sín fasteignina og var þar með því veði sem hvílt hafði á fasteigninni til tryggingar á veðskuldabréfi A ehf. aflétt, sbr. 4. gr. uppgjörssamkomulagsins. Samkvæmt samkomulaginu skyldi jafnframt sjálfskuldarábyrgð B sem gefin hafði verið til tryggingar á láninu lækka í að vera að hámarki 2.500.000 kr., sbr. 2. gr. uppgjörssamkomulagsins.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að viðurkennt verði að yfirlýsing sóknaraðila um sjálfskuldarábyrgð undirrituð dags. 10. desember 2007 til tryggingar efnudum á veðskuldabréfi nr. X útgefnu af A ehf., hinn 10. desember 2007 til FF upprunalega að jafnvirði kr. 18.500.000, - sé niður fallin og að sóknaraðili sé ekki skuldbundinn af yfirlýsingunni.

Til vara krefst sóknaraðili þess að umrædd yfirlýsing um sjálfskuldarábyrgð verði ógilt.

Til þrautavara er þess krafist að framangreindri sjálfskuldarábyrgð verði breytt þannig að hún sé að hámarki kr. 2.500.000,-.

Málsástæður sóknaraðila eru þessar.

1. Krafa varnaraðila er fyrnd

Sóknaraðili telur ljóst að krafa varnaraðila sé fyrnd með vísan til 4. tl. 3. gr. laga nr. 14/1905 um fyrningu skulda og annarra kröfuréttinda. Þar segi að kröfur samkvæmt ábyrgðarskuldbindingum fyrnist á fjórum árum. Fyrirnefnd yfirlýsing um ábyrgð hafi verið undirrituð 10. desember árið 2007. Eldri lög um fyrningu nr. 14/1905 hafi gilt fram til 1. janúar 2008, en þá hafi tekið gildi fyrningarlög nr. 150/2007. Samkvæmt 5. gr. laga nr. 14/1905 teljist fyrningarfrestur frá þeim degi er krafa hafi orðið gjaldkræf, sem dæmi megi nefna dóm Hæstaréttar nr. 435/2000. Sóknaraðili bendir á að síðast hafi verið greitt af láninu þegar vextir hafi verið skuldfærðir af reikningi félagsins hinn 2. febrúar 2009 en ekkert greitt af láninu eftir það. Hafi því lánið orðið gjaldkræft ekki síðar en í febrúar 2009. Þar af leiðandi hafi krafan ekki fyrnst seinna en fjórum árum síðar, í febrúar 2013, enda hafi fyrningunni ekki verið slitið á þessu tímabili. Sóknaraðili bendir á að undirritun á skuldbreytingarskjöl geti ekki falið í sér stofnun nýrrar ábyrgðar, heldur kunni slíkt aðeins að marka nýtt upphaf fyrningarfrests, sbr. m.a. dóm Hæstaréttar nr. 400/2001. Þá bendir sóknaraðili einnig á dóm Héraðsdóms Reykjaness í máli nr. E-1231/2014 þar sem lagt hafi verið til grundvallar að ábyrgð teldist hafa stofnast í tíð eldri fyrningarlaga og að undirritun á skilmálabreytingu í tíð yngri laga breytti því ekki að lengd fyrningarfrests réðist af ákvæðum eldri laga. Ábyrgð sóknaraðila hafi sem fyrr segist stofnast með undirritun á yfirlýsingu hinn 10. desember 2007 og ráðist því lengd fyrningarfrestsins af ákvæðum laga nr. 14/1905. Telur sóknaraðili því að ábyrgð hans sé fyrnd.

2. Vegna ákvæða 2. mgr. 10. gr. laga nr. 32/2009 um ábyrgðarmenn er sóknaraðila ekki bundinn af yfirlýsingunni

Sóknaraðili vísar til þess að lög um ábyrgðarmenn nr. 32/2009 hafi tekið gildi hinn 4. apríl 2009 og lagt ýmsar skyldur á lánveitendur vegna samninga um ábyrgðir einstaklinga á skuldum einstaklinga og fyrirtækja. Að frátöldum ákvæðum laganna í 4. gr., 5. gr., 1. mgr. 6. gr. og 8. gr. hafi þeim verið ætlað að taka til ábyrgða sem stofnað hafi verið til fyrir gildistöku þeirra, sbr. 12. gr. laganna.

Í 2. mgr. 10. gr. laga um ábyrgðarmenn nr. 32/2009 segi að ef lánveitandi samþykki að veð eða aðrar tryggingarráðstafanir, sem gerðar hafi verið til að tryggja efnidir samnings, skuli ekki lengur standa til tryggingar og breytingin hafi í för með sér að staða ábyrgðarmanns sé þá mun verri en hún hafi verið, sé ábyrgðarmaður ekki lengur bundinn af samningi sínum. Sóknaraðili bendir á að varnaraðili hafi gert samkomulag við eigendur A ehf. sem meðal annars hafi falið í sér að fasteignin, sem samkvæmt efni veðskuldabréfsins hafði verið veðsett til tryggingar á því, hafi verið leyst úr veðböndum samhliða því að bankinn leysti eignina til sín. Jafnframt hafi

sjálfskuldarábyrgð B verið lækkuð í að vera að hámarki kr. 2.500.000,-. Sóknaraðili telur því ljóst að hann sé ekki bundinn af yfirlýsingunni.

3. Samkvæmt 2. mgr. 7. gr. laga nr. 32/2009 um ábyrgðarmenn skal ábyrgðin falla niður vegna vanrækslu varnaraðila á tilkynningarskyldu skv. 1. mgr. 7. gr. laganna.

Sóknaraðili bendir á að samkvæmt 1. mgr. 7. gr. skuli lánveitandi senda ábyrgðarmanni tilkynningu svo fljótt sem kostur sé, a) um vanefndir lántaka, b) ef veð eða aðrar tryggingar séu ekki lengur tiltækar og c) eftir hver áramót með upplýsingum um stöðu láns sem ábyrgð standi fyrir og yfirlit um ábyrgðir. Hafi varnaraðili ekki uppfyllt þessar skyldur sínar eftir gildistöku laganna. Það hafi ekki verið fyrr en í byrjun árs 2014 að sóknaraðila hafi verið sent yfirlit áramótastöðu. Vísar sóknaraðili til þess að skv. 2. mgr. 7. gr. laganna skuli ábyrgðarmaður vera skaðlaus af vanrækslu lánveitanda á tilkynningarskyldu skv. 1. mgr. og ef vanræksla sé veruleg skuli ábyrgð falla niður. Sóknaraðili telur að vanræksla varnaraðila megi teljast veruleg enda hafi varnaraðili brugðist skyldum sínum alfarið frá gildistöku laganna að því undanskyldu að senda fyrrnefnt áramótayfirlit. Þá hafi liðið sex ár frá því að vanskil hafi orðið á láninu þangað til sóknaraðili hafi verið krafinn um greiðslu skuldarinnar.

4. Ósanngjarnt væri af varnaraðila að bera ábyrgðina fyrir sig og henni ber að víkja til hliðar á grundvelli 36. gr. samningalaga nr. 7/1936.

Sóknaraðili bendir jafnframt á að í ákvæði til bráðabirgða í lögum 32/2009 segi að víkja megi ábyrgð til hliðar í heild eða að hluta á grundvelli 36. gr. samningalaga og að teknu tilliti til þeirra atvika sem leiddu til setningar svonefndra neyðarlaga nr. 125/2008. Í nefndarálitum um framangreint ákvæði sem fram hafi komið við gerð frumvarpsins segi að í upptöku ákvæðisins felist árétting á að við mat á beitingu heimildarinnar verði í tilviki ábyrgðarmanna litið til þeirra aðstæðna á fjármálamarkaði sem hafi verið undanfari laga nr. 125/2008. Líkt og sóknaraðili hafi fyrr bent á hafi orðið forsendubrestur á þeim verkefnum sem A ehf. og eigendur hafi staðið að á árunum 2007-2008 af sömu ástæðum og hafi verið undanfarinn að setningu laga nr. 125/2008. Sóknaraðili vísar til þess að það verði að teljast ósanngjarnt að sóknaraðili sem ekki hafi haft neina fjárhagslega hagsmuni af rekstri félagsins eða útgáfu umrædds veðskuldabréfs verði krafinn um greiðslu skulda félagsins sem það hafi ekki getað greitt í kjölfar þess ástands sem hafi skapast og verið undanfarinn að setningu laga nr. 125/2008. Sóknaraðili byggir einnig á því að með yfirlýsingu þeirri sem undirrituð hafi verið 10. desember 2007 hafi varnaraðili skuldbundið sig til að fylgja samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá 1. nóvember 2001, enda hafi það samkomulag verið til grundvallar undirskrift sóknaraðila. Þessu til stuðnings vísar sóknaraðili til dóms Héraðsdóms Reykjaness í máli nr. E-913/2011. Skjalið sem sóknaraðili hafi undirritað hafi stafað frá varnaraðila og hafi sóknaraðili verið í góðri trú að varnaraðili liti svo á að samkomulagið gilti um ábyrgðina og að hann væri skuldbundinn til að fylgja ákvæðum þess. Sóknaraðili byggir á því að framkvæmd lánveitingarinnar hafi borið ýmis merki þess að yfirlýsing sóknaraðila ætti að fela í sér bakábyrgð á ábyrgð aðalábyrgðarmanns, B föður sóknaraðila. Megi þar nefna að ábyrgðar B hafi verið getið í skuldabréfinu sjálfu, en ábyrgð sóknaraðila í aðgreindu skjali sem hafi tilvísun til samkomulags um ábyrgðir á skuldum einstaklinga. Ekki hafi verið framkvæmt greiðslumat á B né uppfylltar aðrar skyldur samkomulagsins. Með vísan til þeirra atvika sem leiddu til setningar laga nr. 125/2008 og rekstrarerfiðleika A ehf., þeirra skyldna sem á varnaraðila hvíldu þegar ábyrgðin var gefin út, þess trausts

sem sóknaraðili undirritaði skjalið telur hann því að fyrir hendi séu forsendur samkvæmt 36. gr. samningalaga nr. 7/1936 til að víkja framangreindri ábyrgð til hliðar.

5. Þrautavarakrafa um að ábyrgð sé að hámarki 2.500.000 kr.

Til stuðnings þrautavarakröfu vísar sóknaraðili til 4. tl. hér að framan og til 3. mgr. 9. gr. og 2. mgr. 10. gr. laga nr. 32/2009 um ábyrgðarmenn. Einnig til 36. gr. laga nr. 7/1936 og meginreglu samningaréttar um að ógilda megi samninga að hluta. Enn fremur vísar sóknaraðili til samþykkis varnaraðila um að hámarka ábyrgð B Guðbjarts Guðmundssonar við kr. 2.500.000,-, sbr. uppgjörssamkomulag.

Sóknaraðili mótmælir þeirri túlkun varnaraðila að krafa bankans á grundvelli yfirlýsingar sóknaraðila um sjálfskuldarábyrgð verði talin falla undir skilgreiningu bráðabirgðaákvæðis XIV í lögum nr. 38/2001 á því hvað teljist vera „*uppgjörskrafa vegna ólögætrar verðtryggingar lánsamnings í formi gengistryggingar*“. Tilvísun til bráðabirgðaákvæðisins hafi ekkert með kröfur þessa máls að gera enda hafi varnaraðili ekki gert neina uppgjörskröfu vegna ólögætrar verðtryggingar lánsamninga í formi gengistryggingar á hendur sóknaraðila, né hafi sóknaraðili gert slíka kröfu á hendur varnaraðila. Það sé alveg ljóst að fyrrnefnt bráðabirgðaákvæði vísi einungis til sjálfstæðra krafna sem grundvallist á endurútreikningi samkvæmt 5. mgr. 18. gr. laganna, þ.e. til endurgreiðslukrafna lántakenda og krafna lánveitanda um viðbótarvexti. Engin efni séu til rýmri túlkunar ákvæðisins. Í öllu falli sé endurútreikningur skuldabréfs A ehf. sem framkvæmdur hafi verið að frumkvæði varnaraðila alfarið óviðkomandi réttarsambandi sóknaraðila og varnaraðila. Sóknaraðili ítrekar að skv. 28. gr. laga um fyrningu kröfuréttinda nr. 150/2007, sem tóku gildi 1. janúar 2008, gildi lögin einvörðungu um þær kröfur sem stofnist eftir gildistöku laganna. Fjögurra ára fyrningarfrestur samkvæmt eldri fyrningarlögum nr. 14/1905 gildi því um ábyrgð sóknaraðila og af öllu megi vera ljóst að ábyrgð sóknaraðila sé sannanlega fyrnd.

Sóknaraðili bendir á að þvert á röksemdir varnaraðila, þá hafi honum ekki borið nein skylda til að skila gögnum til bankans eða til að gangast undir greiðsluferfiðleikamat í tengslum við uppgjör bankans á skuldum A ehf. og eiganda félagsins. Sóknaraðili hafi ekki talið sig hafa neina ástæðu fyrir að gangast undir greiðsluferfiðleikamat vegna ábyrgðar sem hann hafi talið þegar verið niður fallna fyrir fyrningu. Sóknaraðili hafi enga aðild átt að uppgjöri fyrrnefndra aðila.

Sóknaraðili mótmælir því að beiting 2. mgr. 10. gr. laga nr. 32/2009 muni fela í sér afturvirka skerðingu á kröfuréttindum varnaraðila. Líta beri til þess að fyrrnefnd ákvörðun varnaraðila um að fella niður tryggingar sínar fyrir kröfunni hafi verið tekin eftir gildistöku laganna. Sóknaraðili bendir á að í dómi Hæstaréttar nr. 229/2015, þar sem reynt hafi á afturvirkni annars ákvæðis sömu laga, hafi dómurinn byggt á því að eignarréttindi lánveitanda gætu, þrátt fyrir 1. mgr. 72. gr. stjórnarskrárinnar, fallið niður ef ábyrgðarmenn sýndu fram á að lánveitandinn hefði við beitingu réttinda sinna valdið þeim skaða.

Sóknaraðili mótmælir fullyrðingu varnaraðila þess efnis að sóknaraðila hafi verið fullkunnugt um vanskil veðskuldabréfsins og slæma stöðu A ehf., enda sé hún röng og ósönnuð að hálfu varnaraðila. Sóknaraðili mótmælir því einnig að af þeim yfirlitum sem lögð hafi verið fram í sé ljóst að vanskil hafi verið á láninu enda komi ekkert fram um það á yfirlitunum. Þá er því auk þess mótmælt að boð varnaraðila um að endurmeta ábyrgð sóknaraðila verði jafnað til þess að varnaraðili hafi uppfyllt skyldu sína til að gefa ábyrgðarmanni kost á að greiða gjaldfallnar afborganir lánsins, sbr. 4. mgr. 7. gr. laga nr. 32/2009.

Sóknaraðili mótmælir jafnframt málsástæðu varnaraðila þess efnis að sóknaraðili hafi ekki sýnt fram á að ósanngirni stafi af einhverjum þeirra tilvika sem tilgreind séu í 2. mgr. 36. gr. laga nr. 7/1936 og bendir á að málsmeðferðarreglur einkamálaréttarfars eigi ekki við um málsmeðferð um úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki. Bendir sóknaraðili á að í kvörtuninni séu þvert á móti reifaðar ástæður er varði efni sammings, stöðu sammingsaðila og atvik við sammingsgerðina og atvika sem síðar hafi komið til, sbr. 2. mgr. 36. gr. laga nr. 7/1936.

Í athugasemdum sínum byggir varnaraðili á því með vísan til dóma Hæstaréttar að óhagstæð gengisþróun geti ekki talist forsendubrestur. Sóknaraðili bendir á að hann hafi ekki byggt sérstaklega á því að óhagstæð gengisþróun hafi verið ástæðan fyrir erfiðleikum A ehf. Í upphafi almennra athugasemda við frumvarp að lögum nr. 125/2008 segi að hremmingar hafi dunið yfir fjármálamarkaði sem einkum hafi lýst sér í skorti á lausafé vegna takmarkaðs lánsframboðs. Þessar aðstæður hafi haft það í för með sér að fjármálafyrirtæki gátu ekki lengur útvegað viðskiptavinum sínum nýtt lánsfé né endurfjármagnað eldri skuldir þeirra. Þá hafi fasteignaverð lækkað svo skuldir hafi farið umfram veð og vissulega hafi óhagstæð gengisþróun haft áhrif í sömu átt auk þess að auka skuldabyrði. Vegna ástandsins hafi A ehf., líkt og fjöldi annarra fyrirtækja, ekki lokið verkefnum sínum líkt og til hafi staðið né greitt skuldir sínar að fullu.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að öllum kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Í fyrsta lagi hafnar varnaraðili kröfu sóknaraðila þess efnis að krafa gegn honum sé fyrnd og vísar til bráðabirgðaákvæðis XIV í lögum nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu, sbr. lög nr. 151/2010. Varnaraðili bendir á að samkvæmt umræddu bráðabirgðaákvæði reiknist fyrningarfrestur uppgjörskrafna vegna ólögmatrar verðtryggingar lánasammings í formi gengistryggingar frá 16. júní 2010 og séu átta ár frá því tímamarki, sbr. einnig lög nr. 38/2014. Þá liggja fyrir að veðskuldabréf nr. X sem umrædd sjálfskuldarábyrgð standi til tryggingar efnidum á hafi verið endurreiknað í samræmi við ákvæði laga nr. 151/2010, sbr. einnig bréf, dags. 26. júní 2014, um leiðréttingu fyrri endurútreiknings. Að mati varnaraðila verði að skýra umrætt bráðabirgðaákvæði til samræmis við önnur ákvæði laga nr. 151/2010, svo og samkvæmt orðanna hljóðan, þannig að fyrningarfrestur krafna sem grundvallaðar séu á endurútreikningi samkvæmt 5. mgr. 18. gr. laganna hafi fyrst hafist hinn 16. júní 2010. Sé samkvæmt þessu um að ræða sérákvæði um fyrningarfrest sem gangi framur almennum reglum um upphaf fyrningar. Framangreindu til stuðnings vísar varnaraðili til dóms Héraðsdóms Reykjavíkur frá 4. mars. 2014 í máli nr. E-2296/2013 en í málinu hafi einnig verið talið að bráðabirgðaákvæðið ætti jafnt við um endurgreiðslukröfu lántaka sem og lánveitanda vegna viðbótarvaxta. Þá vísar varnaraðili einnig til athugasemda við frumvarp það er varð að lögum nr. 38/2014 Með vísan til alls framangreinds telur varnaraðili að ábyrgðarskuldbinding sóknaraðila sé ófyrnd og því beri að hafna aðalkröfu sóknaraðila.

Í öðru lagi mótmælir varnaraðili málsástæðu sóknaraðila þess efnis að með vísan til 2. mgr. 10. gr. laga nr. 32/2009 um ábyrgðarmenn sé sóknaraðili ekki lengur bundinn af sjálfskuldarábyrgð sinni. Varnaraðili bendir á að í tengslum við fjárhagslega endurskipulagningu á skuldum A ehf. og eiganda félagsins hafi bankinn óskað eftir því við sóknaraðila að hann skilaði inn gögnum fyrir greiðsluferfiðleikamat svo endurmeta mætti getu hans til að standa undir ábyrgðinni. Þar sem sóknaraðili hafi ekki viljað viðurkenna ábyrgðina og taldi hana fyrnda neitaði hann að skila inn gögnum. Bankanum

hafi því verið nauðugur kostur að meta ábyrgð sóknaraðila að fullu eða að fjárhæð kr. 13.000.000,-. Telur varnaraðili að sóknaraðili geti ekki með því að skila ekki inn gögnum komist undan ábyrgð sinni. Þá byggir varnaraðili á því að fyrir gildistöku laga nr. 32/2009 hafi bankinn átt lögmeða kröfu á hendur sóknaraðila samkvæmt sjálfskuldarábyrgðinni og að þau kröfuréttindi verði ekki skert með afturvirkri og íþyngjandi löggjöf. 2. mgr. 10. gr. laga nr. 32/2009 verði því ekki beitt með afturvirkum hætti um kröfuréttindi bankans, sbr. 72. gr. stjórnarskrárinnar.

Í þriðja lagi mótmælir varnaraðili að vanræksla hans á tilkynningarskyldu skv. a-d liðum 1. mgr. 7. gr. teljist veruleg og telur að við mat á því hvort skuldbinding sóknaraðila teljist fallin niður þurfi að fara fram heildstætt mat á atvikum málsins. Í því sambandi bendir varnaraðili á að lög nr. 32/2009 um ábyrgðarmenn hafi tekið gildi 4. apríl 2009 en veðskuldabréf nr. X hafi farið í vanskil fyrir gildistöku laganna. Varnaraðili bendir einnig á að í kjölfar yfirtöku bankans á réttindum og skyldum SpKef sparisjóðs, sbr. ákvörðun Fjármálaeftirlitsins, dags. 5. mars 2011, hafi sóknaraðili mótttekið bréf dags. 19. júlí 2011, þar sem honum hafi verið tilkynnt um að til tryggingar á skuld A ehf. samkvæmt veðskuldabréfi nr. X við bankann stæði sjálfskuldarábyrgð hans nr. 0106-63-9343. Þá hafi sóknaraðili mótttekið bréf, dags. 12. febrúar 2013, þar sem honum hafi verið tilkynnt um breytingar á tryggingum fyrir áðurnefndri skuld. Hafi þá verið búið að lagfæra skráningu á ábyrgðinni þannig að hún tengdist áðurnefndu veðskuldabréfi í kerfum bankans. Einnig hafi sóknaraðili mótttekið bréf, dags. 31. desember 2013 og 3. janúar 2015 með yfirliti yfir ábyrgðir á skuldum annarra þar sem umrædd ábyrgð hafi verið tiltekin. Telur varnaraðili að af yfirlitunum hafi verið ljóst að vanskil hafi verið á umræddu veðskuldabréfi. Þá byggir varnaraðili á því að sóknaraðila hafi verið kunnugt um vanskil veðskuldabréfsins og slæma stöðu A ehf. enda félagið í eigu foreldra hans. Varnaraðili bendir jafnframt á að allt til 26. júní 2014 þegar leiðréttur endurútreikningur hafi farið fram hafi verið uppi mikil óvissa um stöðu veðskuldabréfsins. Því hafi umrædd skuld ekki farið í lögfræðinnheimtu fyrr en í nóvember 2014. Varnaraðili byggir enn fremur á því að sóknaraðili hafi ekki sýnt fram á að hann hafi orðið fyrir tjóni vegna meintrar vanrækslu bankans á tilkynningarskyldu samkvæmt 1. mgr. 7. gr. laganna, sbr. fyrri málsl. 2. mgr. sömu greinar. Í því sambandi bendir varnaraðili á að með sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila hafi stofnast tryggingarréttindi bankanum til handa í formi persónulegrar skuldbindingar og sé þar um að ræða eignarréttindi sem varin séu af 1. mgr. 72. gr. stjórnarskrárinnar. Framangreindu til stuðnings vísar varnaraðili til dóms Hæstaréttar frá 5. nóvember 2015 í máli nr. 229/2015. Með hliðsjón af dómnum sem og dómi réttarins frá 29. október 2015 í máli nr. 196/2015 og þeirri staðreynd að varnaraðili hafi lýst yfir vilja til að endurmeta sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila á grundvelli greiðslugetu hans og eignavirðis, sbr. til hliðsjónar 4. gr. samkomulags um úrvinnslu skuldamála lítilla og meðalstórra fyrirtækja, telur varnaraðili að hann hafi með boði sínu til sóknaraðila fullnægt skyldu sinni samkvæmt 3. og 4. mgr. laganna. Geti meint vanræksla varnaraðila því með engu móti leitt til niðurfellingar ábyrgðarinnar.

Hvað varðar varakröfu sóknaraðila þá er það afstaða varnaraðila að meta þurfi allar aðstæður við lánveitingu, samning aðila og önnur atriði sem varpað geti ljósi á hvort ógilda beri ábyrgðaryfirlýsingu og þá í samræmi við 36. gr. laga nr. 7/1936. Sóknaraðili hafi ekki leitast við að sýna fram á að skilyrðum þess að beita megi greininni sé fullnægt og látið nægja að vísa til hennar með almennum hætti. Þannig sé í kvörtuninni einungis byggt á því það sé ósanngjarnt að bankinn beri fyrir sig ábyrgðina en ekki leitast við að sýna fram á að það stafi af einhverjum eða öllum þeim tilvikum sem tilgreind séu í 2. mgr. 36. gr. áðurnefndra laga og séu grundvöllur ósanngirnismatsins eða þess að samningur sé andstæður góðri viðskiptavenju. Með

vísan til dóms Hæstaréttar frá 29. nóvember 2012 í máli nr. 213/2012 telur varnaraðili að hafna verði kröfu sóknaraðila á framangreindum grundvelli.

Verði ekki fallist á framangreind rök byggir varnaraðili á því að sóknaraðili hafi ekki sýnt fram á með málatilbúnaði sínum að það sé ósanngjarnt eða andstætt góðri viðskiptavenju að sóknaraðili sé bundinn við samþykki sitt fyrir sjálfskuldarábyrgðinni. Varnaraðili telur því að sóknaraðili hafi ekki sýnt fram á að skilyrði 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga séu uppfyllt til að unnt sé að fallast á kröfu hans. Varnaraðili mótmælir því að það verði að teljast ósanngjarnt að sóknaraðili sé krafinn um greiðslu á skuldum A ehf. þar sem „forsendubrestur hafi orðið á þeim verkefnum sem A ehf. og eigendur félagsins stóðu að á árunum 2007-2008 af sömu ástæðum og voru undanfarinn að setningu laga nr. 125/2008“ og bendir í því sambandi á að af dómaframkvæmd verði ráðið að óhagstæð gengisþróun geti ekki talist forsendubrestur, sbr. t.d. dóm Hæstaréttar frá 7. apríl 2011 í máli nr. 561/2010 og dóma Héraðsdóms Reykjavíkur frá 10. janúar 2014 í máli nr. E-181/2013 og 23. júní 2014 í máli nr. E-1163/2013. Þá byggir varnaraðili á því að af orðalagi 2. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá 2001 og af heiti samkomulagsins sé ljóst að því hafi einungis verið ætlað að ná til ábyrgða á skuldum einstaklinga. Hafi það því ekki tekið til ábyrgða á skuldum einkahlutafélags, sbr. dóm Hæstaréttar frá 3. nóvember 2011 í máli nr. 669/2010 og úrskurði úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki í málum nr. 27/2010, 29/2011, 107/2012 og 77/2014. Þar sem framangreint samkomulag hafi ekki gilt um ábyrgðarskuldbindingu sóknaraðila telur varnaraðili einsýnt að ekki verði byggt á því að reglur samkomulagsins hafi verið brotnar við undirritun hennar. Varnaraðili bendir einnig á að við útgáfu framangreindrar ábyrgðarskuldbindingar hafi engar reglur gilt um gerð greiðslumats við útlán til lögaðila. Þá hafi ákvæði 58. gr. laga nr. 16/2002 um fjármálafyrirtæki komið í veg fyrir að upplýsingar um fjárhagsstöðu viðskiptavina yrðu veittar ábyrgðarmönnum án sérstaks skriflegs samþykkis viðkomandi aðila. Varnaraðili hafi því hvorki verið heimilt né skylt að upplýsa sóknaraðila um fjárhagsstöðu A ehf. þegar sóknaraðili hafi gengist í umrædda sjálfskuldarábyrgð. Varnaraðili mótmælir jafnframt fordæmisgildi dóms Héraðsdóms Reykjaness í máli nr. E-913/2011 og bendir á að í dómi Hæstaréttar frá 26. febrúar 2015 í máli nr. 497/2014 hafi komið fram að þrátt fyrir að samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá 2001, sem vísað hafi verið til í umræddri ábyrgðaryfirlýsingu, hefði verið sagt upp í apríl 2009, þ.e. áður en ábyrgðarmaður hafi undirritað umrædda ábyrgðaryfirlýsingu í janúar 2010, þá tæki samkomulagið ekki eftir efni sínu til þeirrar skuldbindingar sem ábyrgðarmaðurinn gekkst undri. M.a. af þeirri ástæðu hafi ekki þótt efni til að víkja ábyrgðaryfirlýsingunni til hliðar á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936.

Loks mótmælir varnaraðili því að ábyrgðaryfirlýsing sóknaraðila hafi falið í sér bakábyrgð á ábyrgð aðalábyrgðarmanns, B, föður sóknaraðila, sbr. skýrt orðalag yfirlýsingarinnar. Þá mótmælir varnaraðili umræddri málsástæðu sóknaraðila sem vanreifaðri og óskýrri enda ekki með nokkru móti unnt að átta sig á því hvernig hún hafi þýðingu við mat á því hvort að skilyrði 36. gr. laga nr. 7/1936 séu uppfyllt í málinu.

Varnaraðili bendir á að sönnunarbyrði um að skuldbinding sóknaraðila sé fallin úr gildi eða ógild hvíli á sóknaraðila. Varnaraðili telur að sóknaraðili hafi ekki sýnt fram á að ósanngjarnt sé af hálfu varnaraðila að bera fyrir sig ábyrgð hans, hvað þá að önnur skilyrði 36. gr. laga nr. 7/1936 séu uppfyllt. Þegar sóknaraðili hafi undirritað umrædda ábyrgðaryfirlýsingu sem tryggja átti efndir samkvæmt veðskuldabréfinu hafi falist í því loforð sem hafi skuldbundið hann að lögum til að tryggja efndir samkvæmt veðskuldabréfinu. Að því virtu og þegar framangreind atriði séu metin heildstætt verði

ekki talið að sóknaraðili hafi sýnt fram á að fyrir hendi séu forsendur til að víkja til hliðar ábyrgðarskuldbindingu hans á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936.

Hvað varði þrautavarakröfu sóknaraðila vísar varnaraðili til þess sem að framan greinir um 36. gr. laga nr. 7/1936 og 2. mgr. 10. gr. laga nr. 32/2009. Varnaraðili bendir einnig á að með vísan til dóms Hæstaréttar frá 25. nóvember 2010 í máli nr. 274/2010 hróflí 3. mgr. 9. gr. laga nr. 32/2009 um ábyrgðarmenn ekki við kröfu varnaraðila á hendur sóknaraðila, enda hafi sóknaraðili gengist í sjálfskuldarábyrgð á veðskuldabréfi nr. X hinn 10. desember 2007, fyrir gildistöku laga nr. 32/2009. Verði því að hafna kröfu sóknaraðila. Loks vill varnaraðili ítreka að hann hafi boðið sóknaraðila að skila inn gögnum svo endurmeta mætti getu hans til að standa undir ábyrgðinni en þar sem að hann hafi ekki viljað viðurkenna ábyrgðina í tengslum við fjárhagslega endurskipulagningu á skuldum A ehf. og eigenda félagsins hafi bankanum verið nauðugur sá kostur einn að meta ábyrgð sóknaraðila að fullu eða að fjárhæð kr. 13.000.000, -

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi yfirlýsingar sóknaraðila um sjálfskuldarábyrgð sem undirrituð var 10. desember 2007 til tryggingar efndum á veðskuldabréfi nr. X útgefnu af A ehf. til forvera varnaraðila.

Sóknaraðili byggir á því að krafa varnaraðila honum á hendur sé fyrnd með vísan til 4. tl. 3. mgr. laga nr. 14/1905 um fyrningu skulda og annarra kröfuréttinda.

Ekki er unnt að fallast á þann skilning sóknaraðila að upphaf fjögurra ára fyrningarfrests á hendur ábyrgðarmanni samkvæmt þeim lögum skuli telja frá fyrstu vanskilum skuldarans, enda fær sú túlkun ekki stoð í dómi Hæstaréttar í máli 435/2000, sem hann vísar til. Upphafstíminn telst frá þeim degi er krafan varð gjaldkræf. Ekkert liggur fyrir um að umrætt skuldabréf hafi verið gjaldfellt þrátt fyrir vanskil á afborgunum þess, en áréttað skal að þær námu aðeins litlum hluta af heildarfjárhæð lánsins. Þykir verða að líta svo á að krafan hafi orðið gjaldkræf og fjögurra ára fyrningarfrestur gagnvart sóknaraðila byrjað að líða þann 1. september 2010.

Lög nr. 151/2010 tóku gildi 28. desember 2010, en samkvæmt bráðabirgðaákvæði nr. XIV, sem lögfest var með samþykki þeirra, skyldi fyrningarfrestur uppgjörskrafna vegna ólögmetrar verðtryggingar lánsamninga í formi gengistryggingar reiknast frá 16. júní 2010. Þann 26. maí 2014 tóku svo gildi lög nr. 38/2014, en í þeim var kveðið á um að fyrningarfrestur þessara uppgjörskrafna skyldi vera átta ár frá tímamarkinu 16. júní 2010, þ.e. til 16. júní 2018. Hér verður því að taka afstöðu til þess hvort krafa varnaraðila hafi fallið undir þessa nýju reglu um framlengda fyrningu, enda þótt hún sé að stofni til ekki til komin vegna endurútreiknings. Verður hér fallist á að svo sé. Umrædd lagasetning var talin nauðsynleg til að tryggja samræmda, sanngjarna og skilvirka meðferð ólögmetra gengislána, meðal annars þannig að fjármálafyrirtækjum og skuldurum gæfist ákveðið tóm til þess að taka afstöðu til endurútreiknings án þess að það kynni að leiða til fyrningar endurgreiðslukrafna lántaka. Hefði það skotið skökku við ef varnaraðila hefði þrátt fyrir þessa lagasetningu og óvissu um fjárhæð kröfu sinnar, verið nauðsynlegt að krefjast greiðslu hennar úr hendi sóknaraðila til að slíta fyrningu hennar.

Verður samkvæmt öllu þessu ekki fallist á þá málsástæðu sóknaraðila að krafa varnaraðila sé niður fallin fyrir fyrningu.

Þann 16. mars 2015 undirrituðu eigendur A ehf. samkomulag um uppgjör á skuldum félagsins, þar sem varnaraðili leysti til sín fasteignina en skuldbatt sig um leið til að greiða öðrum veðhafa á eigninni 70 milljónir. Jafnframt var sjálfskuldarábyrgð B sem gefin hafði verið til tryggingar á láninu lækkuð í að vera að hámarki kr. 2.500.000,-

Enda þótt sóknaraðili hafi kosið að sinna ekki tilboðum varnaraðila um að freista þess að fá ábyrgð sína lækkaða með hliðsjón af eigin fjárhagsstöðu, haggar það í engu rétti hans sem ábyrgðarmanns til að fá ábyrgðina fellda úr gildi á grundvelli framgöngu kröfuhafans að þessu leyti, sbr. 2. mgr. 10. gr. laga nr. 32/2009 um ábyrgðarmenn. Samkvæmt því ákvæði er ábyrgðarmaður ekki lengur bundinn af samningi sínum ef lánveitandi samþykkir að veð eða aðrar tryggingarráðstafanir sem gerðar voru til að tryggja efndir samnings skuli ekki lengur standa til tryggingar, og breytingin hefur í för með sér að staða ábyrgðarmanns er þá mun verri en hún var.

Hafna verður þeirri málsástæðu varnaraðila að ábyrgðarkrafan geti ekki fallið niður á grundvelli ákvæðisins þar sem hún feli í sér gild eignarréttindi sem ekki verði skert með afturvirkri lagasetningu. Kemur þar tvennt til. Í fyrsta lagi að ákvæðið felur öðru fremur í sér lögfestingu á ógildingarreglum sem áður giltu, m.a. um brostnar forsendur. Í öðru lagi að varnaraðili felldi umræddar tryggingar sínar fyrir láninu niður eftir gildistöku laga nr. 32/2009.

Umrætt veðskuldabréf hvíldi á 5. veðrétti, næst á eftir veðréttindum Íslandsbanka. Voru því engin önnur veðréttindi varnaraðila rétt hærrí en bréfið. Varnaraðili hefur í engu gert grein fyrir fjárhagsstöðu þess ábyrgðarmanns sem fékk ábyrgð sína á láninu færða verulega niður. Þá hefur hann heldur ekki hrakið að sú ráðstöfun hans að yfirtaka allt veðandlag lánsins, án þess að það kæmi til lækkunar ábyrgðarinnar, hafi gert stöðu sóknaraðila mun verri en ella. Ber varnaraðili hallann af óvissu um þessi atriði. Eins og málið er lagt fyrir nefndina er því rétt að fallast á kröfu sóknaraðila og er þá óþarft að fjalla um aðrar málsástæður hans.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Ábyrgð sóknaraðila, M, á veðskuldabréfi útgefnu af A ehf. þann 10. desember 2007 til FF, að fjárhæð jafnvirði kr. 18.500.000, nú í eigu varnaraðila, F, er ógild.

Reykjavík, 5. febrúar 2015

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson
Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Jóhann Tómas Sigurðsson
Unnur Erla Jónsdóttir